

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства
та інформаційно-аналітичної діяльності

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Силабус освітнього компонента «ІНФОРМАЦІЙНА ГІГІЄНА» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробники:

Карпюк А. В., кандидат історичних наук

Чибирак Світлана Вікторівна, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності, к.і.н., доцент

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності протокол № 8 від 21 січня 2026 р.

Завідувач кафедри:

Світлана ГАВРИЛЮК

© Карпюк А. В., 2026

© Чибирак С.В., 2026

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	02 Культура і мистецтво 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа Документаційне забезпечення управління та інформаційно-аналітична діяльність Перший (бакалаврський)	Вибірковий
Кількість годин / кредитів 150/5		Рік навчання <u> 4 </u>
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр <u> 7-ий </u>
		* Лекції <u> 10 </u> год.
		* Практичні (семінарські) <u> 20 </u> год.
		* Самостійна робота <u> 110 </u> год.
		Консультації <u> 10 </u> год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання – українська		Навчальний план затв. 2023 р., зі змінами 2025 р.

II. Інформація про викладача

ППП: **Чибирак Світлана Вікторівна**

Науковий ступінь: *кандидат історичних наук*

Вчене звання: *доцент*

Посада: *доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності*

Контактна інформація: тел. (Viber, Telegram) *0994326189*;

e-mail: *Chibirak.Svitlana@vnu.edu.ua*

Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

III. Опис дисципліни

Анотація курсу. Силабус вибіркового освітнього компонента «Інформаційна гігієна» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Дисципліна спрямована на ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними правилами інформаційної гігієни та формування у них навичок правильного використання інформації у професійній діяльності та щоденному спілкуванні, захисту своїх даних, критичного мислення та обґрунтування власної позиції.

Мета і завдання освітнього компонента. Метою вивчення ВОК «Інформаційна гігієна» є формування у здобувачів вищої освіти базових навичок інформаційної гігієни, що допоможе контролювати свою поведінку в інформаційному просторі, дозволить убезпечити себе від брехні та маніпуляцій, дасть можливість відсіювати «інформаційне сміття» як у щоденному житті, так і у професійній діяльності.

Основним **завданням** вивчення освітнього компонента є: висвітлення способів правильного передавання та споживання інформації, ознайомлення з базовими правилами інформаційної гігієни, формування навичок розпізнавання інформаційних маніпуляцій та захисту свого інформаційного простору від фейків, що дозволить вміло формувати свою поведінку в інформаційному просторі, правильно використовувати інформацію у професійній діяльності.

Soft skills. ВОК «Інформаційна гігієна» спрямований на формування таких навичок soft skills: критичного мислення та аналітичних здібностей, самостійності та відповідальності.

1. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ. (семін.)	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ бали
Тема 1. Способи правильного споживання інформації.	10	2	2	12		Б, ДС/8
Тема 2. Формування навичок роботи з джерелами інформації.	12		4	12		Б, ДС, УО, П, РЗ/К, РМГ /8*2
Тема 3. Фактчекінг: загальна характеристика, методи та ресурси.	14		2	14	2	Б, ДС, УО, РЗ/К /8
Тема 4. Медіаграмотність як сучасна потреба інформаційного суспільства.	16	2	2	12		Б, ДС, УО, П, РЗ/К /8
Тема 5. Принципи маніпулювання думкою на різних медіа платформах.	14	2	2	12		Б, ДС, УО, РЗ/К /8
Тема 6. Фейк як один з механізмів інформаційної маніпуляції.	14		2	14	4	Б, ДС, УО, РЗ/К /8
Тема 7. Дезінформація: загальна характеристика, ознаки, методи і шляхи попередження впливу.	14		2	14	4	Б, УО, П /8
Тема 8. Інформаційна гігієна під час війни.	14	2	2	10		Б, ДС, УО, П, РЗ/К /8
Тема 9. Інформаційна гігієна як фактор збереження здоров'я людини.	12	2	2	10		Б, ДС/8
Разом за змістовим модулем 1	150	10	20	110	10	80 бали
Види підсумкових робіт						Бал
Активна участь у дискусіях під час лекційних та практичних занять						5 балів
Самостійна робота						15 балів
Всього годин / Балів	150	10	20	110	10	100 балів

**Форма контролю: ДС – дискусія, УО – усне опитування, Б – бесіда, Т – тести, РЗ/К – розв'язування завдань / кейсів, РМГ – робота в малих групах, КР – модульна контрольна робота, ІРС – індивідуальна робота здобувача освіти тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти виконується за завданням і при методичному керівництві викладача, але без його безпосередньої участі. За

виконання завдань самостійної роботи із ВОК «Інформаційна гігієна» виділено 15 балів.

№ теми	Види, зміст самостійної роботи
1.	Опрацювання лекційного матеріалу.
2.	Підготовка до практичного заняття. Опрацювання понять і термінів. Розв'язання кейсів: аналіз найпопулярніших українських загальнонаціональних телеканалів, інтернет-ЗМІ. Робота в малих групах: визначення переваг і недоліків офіційних джерел інформації та медіа і соціальних мереж.
3.	Підготовка до практичного заняття. Опрацювання понять і термінів. Розв'язання кейсів: відбір фактів, аналіз публічної заяви президента, депутатів Верховної ради України, інших посадових осіб за технологією фактчекінг.
4.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання понять і термінів. Розв'язання кейсів: формування базових кроків до медіаграмотності, підбір різних типів медійного контенту (новина, реклама, пропаганда та ін.).
5.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Опрацювання понять і термінів. Розв'язання кейсів: аналіз трьох медіа каналів або інтернет-видань, які здобувачі використовують для споживання інформації.
6.	Підготовка до практичного заняття. Опрацювання понять і термінів. Розв'язання кейсів: аналіз антифейкових ресурсів інформаційного простору України (Реєстр фейків України, Інститут масової інформації, StopFake, НотаЄнота, Детектор медіа та ін.).
7.	Підготовка до практичного заняття. Опрацювання понять і термінів. Розв'язання кейсів: виокремлення методів протидії російській дезінформації в Україні.
8.	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до практичного заняття. Розв'язання кейсів: формування правил інформаційної гігієни під час війни.
9.	Опрацювання лекційного матеріалу. Визначення правил формування інформаційного імунітету людини.

IV. Політика оцінювання

Основними формами і методами організації навчання під час вивчення освітнього компонента «Інформаційна гігієна» є словесні (пояснення, дискусія, бесіда), наочні (ілюстрація, демонстрація фото-(відео) матеріалів), практичні (практичні заняття, розв'язання завдань/кейсів, індивідуальна або групова робота,

презентації) методи і прийоми навчання; активні методи навчання (аналіз конкретних ситуацій, робота в малих групах); консультації; самостійна та індивідуальна робота здобувачів вищої освіти.

Форми оцінювання – поточний контроль (перевірка результатів виконаних практичних завдань, завдань індивідуальної та самостійної роботи, усне опитування); підсумковий контроль (залік).

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою із дотриманням норм «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти ВНУ імені Лесі Українки» та з врахуванням політики щодо академічної доброчесності. Максимальну кількість балів (*100 балів*) можна набрати упродовж семестру за результатами виконання усіх видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента, і передбачає **максимальне отримання 100 балів** за:

- 1. Робота на практичних заняттях – максимально 80 балів;**
- 2. Активність на заняттях – максимально 5 балів;**
- 3. Виконання завдань самостійної роботи – максимально 15 балів;**

Високо оцінюється прагнення здобувачів вищої освіти: регулярно відвідувати й активно працювати на практичних заняттях, систематично засвоювати навчальний матеріал і виконувати завдання індивідуальної та самостійної роботи, брати участь в обговоренні проблемних і дискусійних питань, відпрацьовувати пропущені пари

Викладач на початку вивчення освітнього компонента ознайомлює здобувачів вищої освіти із **політикою оцінювання, визначає терміни здачі усіх видів запланованих робіт. Перенесення дедлайну здачі** завдань можливо за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний) та за умови надання здобувачем вищої освіти документів, що їх підтверджують. Здобувачі мають дотримуватися усіх визначених строків та інформувати викладача у випадках неможливості відвідувати заняття та вчасно здавати виконані завдання. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин) він має право у позааудиторний час, згідно затвердженого графіка консультацій відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування, працевлаштування за фахом, навчання за дуальною формою здобуття освіти, міжнародне стажування тощо) і за умови погодження деканом факультету та керівником курсу навчання може відбуватись в онлайн формі.

Здобувачі вищої освіти мають **дотримуватися академічної доброчесності**: самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); при виконанні завдань робити посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації; дотримуватися норм законодавства про авторське право і суміжні права та положень «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки». Недопустимо користування

мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час занять, якщо це не пов'язано із навчальним процесом.

У межах освітнього компонента **можливе визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті**, що здійснюється на добровільній основі. Результати навчання, здобуті здобувачем освіти шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються у ВНУ імені Лесі Українки шляхом валідації. Порядок та процедура визнання регламентується «Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси, тренінги, вебінари, тести, освітні серіали, стажування та інші види, пройдені як очно, так і онлайн на таких, наприклад, освітніх платформах як «Prometheus», «Coursera», «Дія. Цифрова освіта», «EdEra», «ВУМ online» і т.д.), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам) тощо, які передбачені силабусом освітнього компонента. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або під час вивчення ОК (але не пізніше початку останнього місяця навчання, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання).

Окремі теми, змістовий модуль чи курс можуть бути перезараховані здобувачу вищої освіти відповідно до **«Положення про підготовку здобувачів освіти у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти»**. Оцінювання здобувачів представниками підприємства, яке зафіксоване у дуальному робочому навчальному плані, враховується у кінці семестру вивчення ОК.

Консультації надаються offline (в аудиторії згідно графіку). Для погодження часу консультацій поза графіком здобувачу вищої освіти необхідно написати на електронну пошту Chibirak.Svitlana@vnu.edu.ua (через університетську пошту на порталі Office 365) або ж в Telegram / Viber викладачу. Окрім очних, за попередньою домовленістю із викладачем, консультації можуть проводитися online із використанням таких інструментів як електронна скринька, Viber, Telegram, Zoom тощо.

V. Підсумковий контроль

Семестровий залік виставляється здобувачам освіти на підставі результатів виконання усіх видів запланованої навчальної роботи упродовж семестру за 100-бальною шкалою. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості в усній формі. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної

заборгованості – 100. Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету. Терміни проведення підсумкового семестрового контролю встановлюються графіком освітнього процесу.

Перелік питань до заліку:

1. Різновиди джерел інформації.
2. Критерії достовірності інформації.
3. Особливості роботи з джерелами інформації в умовах війни.
4. Загальна характеристика та особливості поняття «інформаційна гігієна».
5. Дефініція понять: факт, думка, судження, упередження.
6. Загальна характеристика та особливості поняття «фактчекінг».
7. Основні методи дослідження за концептом фактчек (порівняння, моделювання, спростування).
8. Практика основних ресурсів фактчеку (наприклад, VoxCheck та FactCheck).
9. Алгоритм фактчек розслідування.
10. Інформаційні продукти фактчек.
11. Сутність та розуміння поняття «медіаграмотність» у різних країнах світу.
12. Сучасні мас-медіа як джерело інформації.
13. Формування медіаконтенту в інформаційному просторі.
14. Типи медійного контенту.
15. Основні правила особистої медіаграмотності.
16. Дефініція поняття «маніпулювання».
17. Ефективні стратегії маніпулювання.
18. Способи протистояння маніпуляціям.
19. Поняття «фейк». Ознаки фейків.
20. Фейкові новини: дефініція поняття та види.
21. Створення та поширення фейкових новин.
22. Способи боротьби з фейками.
23. Антифейковий український проєкт «Реєстр фейків України»: загальна характеристика, мета та правила реєстру фейків.
24. Антифейкові ресурси українського інформаційного простору, які забезпечують перевірку фактів (Інститут масової інформації, StopFake, Брехунець, НотаЄнота та ін.).
25. Поняття «дезінформації» та її види.
26. Методи розпізнавання дезінформації.
27. Шляхи попередження впливу дезінформації.
28. Інформаційний ліміт: загальна характеристика поняття.
29. Вплив інформаційних потоків на емоційний та психічний стан людини.
30. Значення онлайн-інструментів для перевірки контенту.

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка

90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перекладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Гороховський О. Фактчек : практичний посібник. [Б. м.] : БезБрехні, 2020. 138 с.
URL: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2017/06/AMO_Factchecking-jako-trend-v-investigativni-zurnalisticke-moznosti-a-perspektivy.pdf
2. Інфомедійна грамотність онлайн : посібник для тренера / за заг. ред. О. Тараненко / Розроблено в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність». Київ : IREX, 2021. 400 с.
3. Інформаційна гігієна та медіаосвіта: що нового в умова воєнного часу : навчально-методичний посібник / за редакцією О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова, Р. І. Євтушенко Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 44 с.
4. Літвінчук І. С. Дезінформація в соціальних мережах: алгоритми протидії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. 2023. Том 34 (73). № 1. Ч. 2. С. 181–186.
5. Мегель А., Яремчук М. Ворожі ІПСО. Як визначити та протистояти. Київ, 2022. 98 с.
URL: <https://sprotyvg7.com.ua/wp-content/uploads/2023/04/IPSO-Textbook.pdf>
6. Освітні практики із запобігання інфодемії, або Як не ізольоватися від правди : навчальний посібник. Київ : АУП, Інтерньюз-Україна, ЦВП, 2020. 68 с.
7. Острога М., Юрченко А., Коровай А. Інформаційна гігієна та інформаційний шум. *Академічні візії*. 2023. Вип. 22. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/511/471>
8. Павленко Т. А. Дезінформація: поняття, ознаки, перспективи протидії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 337–339.
9. Шулська Н. М., Зінчук Р. С., Башманівський В. І. Фейкоінструментарій ведення інформаційної війни в Україні: на матеріалі мови сучасних медіа. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 34 (73). № 1. Ч. 2. 2023. С. 274–279.
10. Хом'як А., Чибирак С. Методи та підходи перевірки фактів в умовах ведення гібридних воєн: український аспект. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: збірник матеріалів ІХ Міжнар. наук. практик. конф. (14 листопада 2025 р.)* / відп. ред. Шуляк Н. О., Зінченко М. О. Луцьк: ВНУ ім. Лесі Українки, 2025. С. 253–256. URL: <https://ra.vnu.edu.ua/radamolodyh-vchenyh/konferentsiya-molodyh-vchenyh/>
11. Doyle Andrea. Analyzing the Laws of MIL: A Five-step Scientific Conversation on Critical Information Literacy. *Communications in information literacy*. Vol. 13. № 1. 2019. Pp. 114–126. DOI: <https://doi.org/10.15760/comminfolit.2019.13.1.8>
12. Media and Information Literacy: Reinforcing Human Rights, Countering Radicalization and Extremism / Edited by Jagtar Singh, Paulette Kerr and Esther Hamburger. Paris, 2016. 314 p. URL: <https://www.gcedclearinghouse.org/sites/default/files/resources/180167eng.pdf>

Інтернет-ресурси:

1. «Перевірка» – бот, який виявляє фейкові новини. URL: https://gwaramedia.com/perevirka-razom-smozhemo/?utm_source=pr&utm_medium=fr&utm_campaign=14.06_free
2. Антифейкова інтелектуальна гра «НотаЄнота». URL: <https://notaenota.com/>
3. Без Брехні. URL: <https://without-lie.info/>
4. Брехунець. URL: <https://rayon.in.ua/tags/brekhunets/brehunec>
5. Детектор медіа. URL: <https://detector.media/>
6. Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/>
7. Реєстр фейків України. URL: <https://fake.net.ua/>
8. Фільтр: національний проєкт з медіаграмотності Міністерства культури та інформаційної політики України. URL: <https://filter.mkip.gov.ua/pro-nas/>
9. Центр протидії дезінформації. URL: <https://cpd.gov.ua/>
10. FactCheck. URL: <https://www.factcheck.org/our-process/>
11. StopFake. URL: <https://www.stopfake.org/uk/pro-nas/>
12. VoxCheck. URL: <https://voxukraine.org/voxcheck>